

felnéztem rá, tiszteltem,  
ilyennek képzeltem néhai erdész-nagyapámat,  
akinek élete szintén ennyire összefonódott az erdővel,  
és hasonló körülmények közt lakott valaha Darnó-pusztán,  
csak nagyobb területet őrzött,  
és cselédet is tartott a csordás, kondás mellett,

Zalavárit 57-ben vitte el betegsége,  
miután leszázalékolták,  
Ó-hutába költözött,  
ahonnan anyai nagyszüleim is származtak,  
ott is temették el egy hideg januári napon,  
mi is elmentünk végső búcsút venni tőle,  
a szertartás után anyámat felismerte egy távoli rokon,  
és összecsókolgatta az utcán,

a 60-as évek elején, egyetemista koromban,  
mikor felszámolták a kerülőségeket,  
de még állt a laki erdészház,  
egyszer Debrecenben azt álmodtam,  
hogy a mellette lévő virágos lejtőn gurulok lefelé,  
ő meg az udvarról néz egyenruhásan,  
de nem szól, csak hagyja, és mosolyog,  
pedig csúnyán letiprom a takarmánynak szánt, értékes fűvet.

Kálnay Adél

---

## AZ UTOLSÓ TÉL

Nem volt az jó, ahogy éltem, de most már... Piroska legyintett, csak úgy a szoba falának, aztán nyögdecselve kotorta a hamut. Nehéz testét alig bírta mozgatni, ha lehajolt, nem kapott levegőt, arca kivörösödött, a homloka gyöngyözni kezdett. Ahogy múltak az évek, egyre nehezebben mozgott, nézni is szörnyű volt imbolygó járását, még mindig valószerűtlenül vékony bokáját, s csodálkozni, hogy nem tört még el ekkora súly alatt, hallani ziháló légzését. Az ember úgy érezte rögtön, valami rátelepedett a mellére, hirtelen jó mélyeket kezdett lélegezni. Azt senki sem tudta, mekkora súlya van Piroskának, de abban megegyeztek, hogy nem láttak még nála kövérebbet. Azóta van így, szokta mesélni, amióta felgyógyultam a hastífuszból. Pedig akkor nem sokon múlt, már az utolsó kenetet is rám adták. Huszonöt éves voltam, és olyan, mint az ujjam. Ezt aztán végképp nem lehetett elhinni, csak azok bizonygatták, akik bejáratosak voltak Piroskához, és látták a falon a nagyított képeket, egy vékony, ábrándos szemű lányt, akinek súlyos hajfonatok takarják keskeny vállát, kezével lefelé nyújtani igyek-

szik térdig érő szoknyáját. Egészeben kicsit esetlen, de bájos a mozdulat, és ugyanolyan bájos a mosoly is. Olyan vagy itt, mint egy királylány, szokott lelkendezni Lajoska, az egy szem a gyerekek közül, aki hajlandó elhinni, hogy Piroska van a képen több mint ötven évvel ezelőtt. Ezt jólesett hallani, hogy ez a gyerek megérezte valamit abból a réges-régi játékból, amivel néha elandalította magát, átfestette a valóságot. A képen persze semmi sem hasonlított Piroskára, csak a mosolygása meg a törekeny bokája.

Nem akart ma befűteni, mert nehezeére esett minden, amióta reggel felkelt, és kinézett az ablakon. Szürkeséggel volt átítatva a föld és az ég, fáradtnak és betegnek látszott a világ, és Piroska is fáradt és beteg lett ettől egy pillanat alatt. Visszafekszem, mondta az ablaknak, egy ideje már szóba állt a tárgyakkal, kérdezgette őket, vagy mesélt nekik, ha olyan kedve volt. Vissza is feküdt, de az ágyból addigra kiszökött a meleg, ellenséges, idegen lett, nem lehetett abban már aludni. Nem volt mit tenni, öltözni kellett, tüzet rakni, végigcsinálni a napot. Most bosszankodott, mert a hamu szétszóródott, a seprű meg nem volt kéznél, ki kellett menni érte a hideg kamrába, aztán újból lehajolni, pedig igazán fájt minden mozdulat. Fogyni kéne, Piroska néni, mondogatta neki az orvos, nem bír ennyi súlyt a lába, a légzése is attól nehéz, hallgasson rám! Piroska azonban nem tudott mit tenni, senki nem hitte ugyan el, alig evett valamit, mégis napról napra kövérebb lett. Hormonok, mondta még az orvos, el kell menni kivizsgálásra, de Piroska nem szeretett kivizsgálásra járni, hát annyiban maradt az egész. Igazából nem nagyon zavarta őt a kövérsége, minden munkát fűrgén végzett, emelt, cipekedett, órákat állt a hatalmas fazekaknál, ugrált hátra a felcsapódó gőz elől, megmászott minden lépcsőt, ami kocsmához le- és felvezetett, számtalanszor vitte a hátán az urát, vitte rendíthetetlenül élete összes terhét, amelyek közül a legkönnyebb talán a teste volt.

Végre égett már a tűz, Piroska átült a diványra, egyik lábát sikerült a fotelra tenni, hallgatta a fa pattogását, türelmesen várta, hogy elcsendesüljön a dobolás a fejében és megnyugodjon a légzése. Egyre hosszabb időt kellett mostanában erre szánni, de nem panaszkodott. Egyszer azt mondta a kályhának, lassan kiszorul már a lelkem innen, de nem szomorodott el ettől, mert folyton eszébe jutott egy régi álma, amiben ott ül egy asztalnál, az asztalon virágos terítő, egyik kezét a terítón nyugtatja, a másikkal éppen leteszi a bögrét, fejét lassan hátradönti a falhoz, és nem mozdul többet. Biztos volt benne, hogy így lesz, mert ebben a régi álomban, amit még nádszálvékonyan álmodott, egy kövér, formátlan testet látott, amiről nem hihette, hogy az övé lesz egyszer.

Jólesett érezni, ahogy terjedt a meleg a szobában, már nem fázott a lába, nem látzott a lehelete, lehunyta a szemét, és régi, szép emlékek rohanták meg rögtön. A kályha volt az oka, az egyetlen, akivel Piroskának közös emlékei lehettek, csak morgott és pattogott, jó huzata a kéményig szippantotta a lángot, aztán visszalökte, s a kis nyelvecskék egymást taszigálva leselkedtek ki az ajtó résein. Ez a kályha idősebb volt, mint ő, egyetlen öröksége, ennyit sikerült megmenteni, meg pár fényképet. Anyám meg apám ez a kályha, szokta mondani, de főleg anyám. Néha, hajnali derengésben, álmomból felébredve még mindig látni vélem, ott hajlong a kályha körül, odatámasztja az átázott cipőket, teregeti a vizes ruhát, s ilyenkor tudom, hogy apám is itt van valahol, éppen megérkezett az éjszakai vadászatból, issza a forró teát, és mindjárt bejön, hogy alvás előtt jól megdöngözzük a hátát.

Mostanában azonban azonban nemigen szokta őket látni, eltűntek, s velük együtt megszűnt egy különös érzés, ami talán egy illat, talán több annál, s nincs is meg a helye, hol lehet

érezni, csak könnyek gyűltek tőle Piroska szemébe. Egy ideje inkább a későbbi időkről álmodott már, s ezek, hiába volt bennük annyi szomorúság, valahogy nem tudtak fájni. Most is az jutott eszébe, milyen inséges idők voltak, amikor éppen fiatal lány volt, s ahelyett, hogy bálókra járt volna, fűrészporból próbált kenyeret sütni, s valahányszor katonák érkeztek, fekete ruhát, kendőt kellett venni, elhalóan köhécselni, hadd higgyék azt, hogy tüdőbetegség kínozza, s bárkit megfertőzhet. A betegeskedés végül túl jól sikerült, majdnem elvitte a tifusz, éppen csak vége lett a háborúnak, s ő beleesett ebbe a szörnyű betegségbe, hogy egy évig ne is tudjon magáról, aztán újból tanuljon jární, beszélni.

Akkor közel voltam ahhoz, hogy találkozzam anyámékkal, önkívületben folyton ugyanazt álmodtam, megyek lefelé egy véget nem érő csigalépcsőn, aztán valami hirtelen visszaránt, és kezdhetem előlről. A legszörnyűbb az volt, hogy éreztem, a lépcső végén találkozni velük, és ezt annyira szerettem volna... itt mindig hallgatott egy ideig, valahányszor elmesélte, s nem lehetett tudni, hová figyel, aztán megrázta magát, és másról kezdett beszélni. Sokan jártak hozzá egy időben, amíg volt kedve, rendelésre tortákat sütött, gyönyörű, emeletes csodákat, maga készítette a marcipánfigurákat is, virslíujjai közül élethű cukorszobrok kerültek elő, és közben mesélt. Az asszonyok könnyen ottfeleltek magukat nála, Piroska pirosodó arccal dolgozott, és mindenről eszébe jutott valami.

Aztán elmaradtak a megrendelések, nem ő mondta le, de valahogy megérezték az emberek, hogy nem leli már örömét a munkában, szótlan lett, és ez lassan elriasztott mindenkit. Néhány gyerek járt be hozzá, felmászta a gyümölcsfákra, vagy elmentek a boltba, mindig akadt valami édesség, amivel meghálálta segítségüket, de mesélni már nekik sem mesélt, helyettük inkább a tárgyaival társalgott. Ez ugyan bolondság volt, mégsem tartották bolondnak érte, Piroska néni ilyen, mondták, s ettől több nem is jutott eszükbe.

Nem látták, hogy igazán emberszámba csak a kályhát veszi, mindent, amit még lényegesnek tartott, vele beszélt meg. A kályha tudta egyedül követni egyre csapongóbb gondolatait, ő tudta, hogy mikor mond igazat, és mikor szépíti meg a valóságot, de nem neheztelt érte, és Piroska ezért csak még jobban szerette.

Most is szinte égette a lábát a tűz, de nem akaródzott arrébb emelni, inkább az jutott eszébe, milyen hideg volt azon a télen, amikor hűgával összekapaszkodva zötykölődtek új otthonuk felé. A fagyott keréknyomokat látta hirtelen, meg testvére riadt szemét, aztán ahogy megállnak egy borostyánnal futtatott ház előtt, és azt mondja valaki, talán éppen ő, hogy itt fogunk ezután élni. Janink szeretni fog minket, súgta akkor csendben a húga, és ő rábólintott, hogyne szeretne, hiszen a testvérünk. Ez aztán úgy is volt, becsülettel felnevelte őket, Piroskát ugyan már nem nagyon kellett, ő inkább pesztonkája lett a három kisgyereknek, segített sógornőjének mindenben, akkor szoktatta rá magát arra, hogy egy percet ne legyen tétlen, senki nem hajtotta, mégis folyton csinált valamit. Ha anyánk látta, örülne, ez volt Jani legnagyobb dicsérete, és Piroska szíve ilyenkor megsajdult, és szoritást érzett a torkában. Szeretett ott élni, magas hegyek vették őket körül, a szél mindig fenyőillatot hozott, és nagy havak idején őzek jártak le enni a kert végébe. Csak egy baj volt, hogy nem lehetett ott maradni örökre. Szíve szerint még most is ott élne, de a sors csak úgy lökdösi ide-oda az embereket, és még csak kérdezni sem érdemes, fölösleges feltenni a legostobább kérdést, miért, mert lehet, hogy soha nem lesz rá felelet. Ahogy odapenderedett, úgy egyszer csak ki is lökődött onnan, vitte már a vonat, hogy szerencsét próbáljon. Ő akarta így,

ilyeneket akar húszévesen az ember, meg se gondolja igazán. Pesten aztán, mint egy pillanat, elröpült az élet, milyen furcsa, jóformán körül sem nézhetett. Mire elég egy élet, szokta mondani, szinte semmire, mire eszmélkednél, már halni kell, hát hogy van ez? Másfelől meg túl sok jut, és az ember nem győzi. Na, a végére azért minden lelassult, Piroska legalább úgy érezte, még sok is lett az időből, csak kiigazítani nem lehetett már semmit.

Mostanában egyre többet gondolt olyasmit, mi lett volna, ha... és eljátszott a gondolattal, mivé alakult volna a sorsa, ha nem hiszi el az első szerelmes szót, ha nem bízik annyira abban a férfiban, aki úgy tudott nézni, hogy attól a nevét is elfelejthette bárki! Akkor nem kellett volna pár hónappal később Jani elé állni, gömbölyödő hasára mutatni, rettegvé figyelni Jani szikrázó szemét, üres albérteti szobában kutatni a szép szemű után, szégyenkezve kullogni az irgalmasok menhelyére. Nem tudta volna elviselni, hogy Janiék nyakára menjen, hiába hívták, ő akkor csak elbújni akart, gyorsan túl lenni rajta, fogalma sem volt, mit fog érezni, amikor meglátja vörös, ordító magzatát, akit pár perccel azelőtt még ott akart hagyni a menhelyen.

Csak az lett aztán, hogy Tibort Janiék nevelték egy ideig, Piroskát inkább testvérének hitte, s amikor végre magával vitte, sokáig kérdezgette, mikor megyünk már haza. Piroska ilyenkor mindig türelmesen elmagyarázta, hogy ez a szoba most az otthonuk. A kisfiú sokáig úgy tudta, mindenki más így lakik, egy hosszú folyosó végén, orvosságzagú szobában, a konyhában hatalmas fazekak mögött legalább száz asszony hajlong, és izzadt arcukat fehér kendővel törölgetik. Mert szakácsnő lett Piroska, kórházi szakácsnő, szolgálati szobát is kapott, és azt hitte akkor, egy életre elrendeződött minden, meg lettek bocsátva bűnei. Aztán megint jött egy ember, szépen tudott nézni az is, ott dolgozott gépészként már jó ideje. Véletlenül találkoztak egy mulatságon, és akkor lett vége mindennek, amikor azt mondta ez az ember mosolyogva, én ilyen vékonyka szakácsnőt nem láttam, és pont a derekára célzott a tekintetével! Jó is volt eleinte, a te fiad az én fiam is, ez olyan megható volt, hogy sírva írta meg a levelet Janiéknek, az esküvőn fehér szegfűből volt a csokra, és nem létezett nála boldogabb a földön.

Csak azt nem tudom, mit rontottam el, kérdezte, közben megpróbálta a másik lábát is a fotelba emelni. A tifusz után lett más minden, Laci akkor kezdett inni, sört ivott mindig, és sokat, néhány év se telt bele, az orvos már azt mondta, elitta az eszét, s Piroska nem csinált mást, mint hol a fiát, hol az italt dugdosta, na meg a pénzt, hogy a legszükségesebbre legyen. És hizott, hizott, elveszítette derekát, nyakát, vállát, így lett ereje hazacipelni urát. Soha úgy le nem feküdt, amíg elő nem kerítette és ki nem mosdatta a mocsokból.

Végül egyszer csak már nem tudta szeretni. A temetésén mégis úgy zokogott, olyan fájdalommal, hogy úgy érezte, menten megszakad a szíve. Most is sírdogált egy sort, gyakran előfordult már, hogy az emlékektől elérzékenyült. Leginkább az volt rossz, hogy nincs már senki, senki rajta kívül. Tibor ugyan él, de olyan messze, hogy oda még gondolni sem lehet, két unokáját csak képről látta, és hiába nézte már ezerszer a képet, nem tudja felidézni arcukat.

Ketten maradtunk, simogatta végig tekintetével a kályhát, de te még nálam is többet bírsz. Meg kellett volna kotorni kicsit a tüzet, a lába azonban nem akart mozdulni. Megijedt ettől a tehetetlenségtől, most először gondolt arra, mi lesz, ha nem tudja ellátni magát. Soha nem szorultam senkire, pityeredett el, és segélykérően nézett szét a szobában. Hirtelen elérhetetlen messze került minden. Hosszú percek teltek el, ami-

re visszarángatta magát ebből a bénultságból, és lassan erőre kapott. Nagy lendülettel előredőlt, megfogta a lábát, és leemelte, aztán a másikért nyúlt. Összeszorította a száját, lábujjait mozgatta, végül felállt, és derekát nyomogatva elindult. Birom én, mondta elégedetten, s már el is feledte, mennyire megijedt az imént. Kikotorta a hamut, rádobott még néhány hasábot az éledő parázsra. A tűz fellobbant, s Piroska is, mintha új erőre kapott volna ettől a lobbanástól. Birom, ameddig birom, mondta ki a végső szót, és visszakattintotta a kályha ajtaját. Felöltözött, vette a vödröt, kifelé indult. Mindjárt jövök, szólt vissza a kályhának, és kinyitotta az ajtót. Odakint ugyanaz a ragacsos szürkeség ólálkodott, ami reggel úgy megijesztette. Most azonban egyáltalán nem félt tőle, félrelökte. Sietett a kúthoz. Enyhült az idő, olvadni fog, gondolta. És valóban, apró patakocskák csordogáltak a vékonyodó jég alatt.

Imre Flóra

## ÖNARCKÉP

Egy polgári nő, aki reggel hétkor  
munkába megy, és összehúzza vékony  
ujjaival magán a bőrkabátot,  
középkorú, aki már sokat látott,  
s vénlány maradt, maga se tudja, mért;  
pirosító, szemhéján némi kék  
festék, rúzs semmi sem, konszolidált,  
talán még csinos is, de legalább  
kellemes jelenségnek mondható,  
sötét harisnyát hord, a lába jó,  
nem könnyen bízik senkiben, magában  
nehezen se, összeadja a számla  
tégeit mindig a fűszeresnél,  
jól főz, és mind gyakrabban arra eszmél,  
hogymint percek óta nézi már magát a  
tükörben, s valaki más arcát látja,  
pedig hová lett az az arc, hová lett,  
lehullott, mint az ősz és mint az évek;  
és eltöpreng egy szájkörüli ráncon:  
mi a nyavalyát keres a világon?